

Stand van zaken Omgevingswet Juni 2018

Inleiding

In deze update leest u de laatste stand van zaken rondom de Omgevingswet en de invoering van de Omgevingswet. U wordt bijgepraat over:

1. Algemene zaken
2. Roadmap Invoering Omgevingswet
3. Stand van zaken rondom de wetgeving
4. Ontwikkeling van de kerninstrumenten
5. Stimuleren van het 'anders werken'
6. Ontwikkelingen in het Digitaal Stelsel Omgevingswet

1. Algemene Zaken

Aansturing

Sinds 26 oktober 2017 vallen de Omgevingswet (de programmadirectie Eenvoudig Beter, de Nationale omgevingsvisie en het programma Aan de slag), de Crisis en Herstelwet, de Wet Ruimtelijke Ordening en het Kadaster onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Kajsa Ollongren is verantwoordelijk minister. Met ingang van 1 maart is Erik-Jan van Kempen de programma-DG bij BZK en per 1 juni 2018 is Heleen Groot waarnemend directeur van het programma Aan de slag en daarmee opvolger van Ineke van der Hee.

Financiën

Eind mei is bekend geworden dat het Kabinet €90 miljoen beschikbaar stelt voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet en het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de afspraken zoals opgenomen in het bestuursakkoord en kan het Rijk haar investeringsverplichting (gemaximeerd op €150 miljoen) nakomen. De €90 miljoen komt bovenop het bedrag dat de afgelopen 3 jaar al is geïnvesteerd in het DSO, het informatiepunt en invoeringsondersteuning. De Minister onderschrijft de interbestuurlijke ambities zoals vastgelegd in het bestuursakkoord als streefbeeld, waarbij er aanvullende middelen nodig zijn om deze te realiseren.

Bestuurdersbijeenkomst Omgevingswet

Op 10 september vindt van 13.30 – 17.00 uur de jaarlijkse Bestuurdersbijeenkomst Omgevingswet plaats in Den Haag. Deze bijeenkomst is bedoeld voor college van B&W. Meer informatie over de locatie volgt.

Voortgang

De [monitoringsresultaten van het Programma Aan de Slag](#) over 2017 laten zien dat er voortgang is in de voorbereidingen op de Omgevingswet. In bijlage 1 staan de belangrijkste resultaten voor gemeenten opgesomd.

In deze fase van de voorbereiding op de Omgevingswet is het aan te raden om lokaal bezig te zijn met de volgende onderwerpen:

- Informeren nieuwe raadsleden en wethouders over de Omgevingswet;
- Bepalen van de ambitie voor samenwerking in de keten (visie, plan, vergunningverlening en handhaving);
- Oefenen met het opstellen van een omgevingsvisie en omgevingsplan;
- Inventariseren en ontwikkelen van nieuwe werkwijzen;
- Bepalen van de noodzakelijke veranderingen in de informatievoorziening.

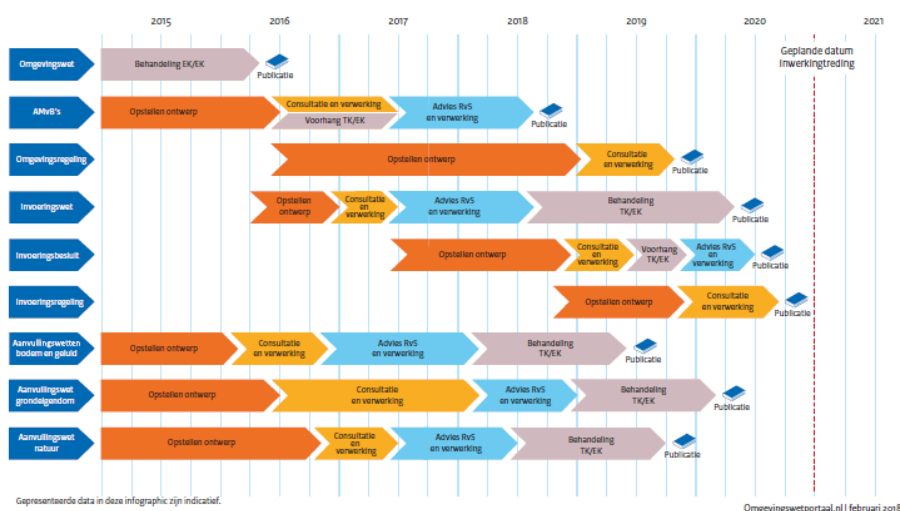
Meer informatie over de voorbereiding en invoering is te vinden in het [VNG Kompas Invoering Omgevingswet](#).

2. Roadmap Invoering Omgevingswet

Dit voorjaar is een start gemaakt met de roadmap Invoering Omgevingswet. Daarin wordt de samenhang tussen de hoofdsporen wetgeving, kerninstrumenten, digitalisering en anders werken weergegeven. Per veranderopgave worden de belangrijkste mijlpalen en te verrichten activiteiten benoemd, gericht op datum inwerkingtreding. Er bestaat een grote behoefte aan inzicht in de opgave die gemeenten hebben tot de inwerkingtreding van de wet. Daarom staat dit eerste concept van de roadmap Invoering Omgevingswet al [online](#). Dit concept wordt de komende weken getoetst op volledigheid en correctheid en wordt deze zomer verder uitgewerkt. Na de zomer wordt de eerste versie gepubliceerd. Daarna wordt de roadmap halfjaarlijks geactualiseerd op grond van nieuwe inzichten, ervaringen en ontwikkelingen.

3. Stand van zaken rondom de wetgeving

Voortgang van stelselherziening omgevingsrecht

Stand van zaken

De invoering van de Omgevingswet staat gepland op 1 januari 2021. Er wordt nog volop gewerkt aan het wettelijk stelsel, de invoerings- en aanvullingswetgeving:

- Invoeringswet
De [Invoeringswet](#) regelt de overgang van de bestaande naar de nieuwe wetgeving. Bovendien vult deze wet de Omgevingswet met een aantal essentiële onderdelen aan. De Invoeringswet gaat voor de zomer naar de Tweede Kamer. De verwachting is dat de behandeling na het reces plaatsvindt. Aandachtspunten vanuit de VNG zijn de reguliere/uitgebreide procedure, de luchtkwaliteit als gezamenlijke verantwoordelijkheid en het DSO.

- Invoeringsbesluit
Het [Invoeringsbesluit](#) bouwt voort op de Invoeringswet. Het besluit regelt het overgangsrecht, vult de vier basisbesluiten van de Omgevingswet aan en zorgt voor intrekking en wijziging van zo'n 85 andere besluiten. Het Invoeringsbesluit gaat in oktober 2018 in consultatie. Belangrijke onderwerpen voor gemeenten zijn: de plaats van de bruidsschat, het vergunningvrije deel, de ladder duurzame verstedelijking en verordeningen (welke mogen, moeten en kunnen in het omgevingsplan).

- Aanvullingswetten
  - De Aanvullingswet grondeigendom ligt bij de Raad van State voor advies.
  - De Aanvullingswet natuur wordt voor de zomer aangeboden aan de Tweede Kamer.
  - De Aanvullingswet bodem ligt bij de Tweede Kamer.
  - De Aanvullingswet geluid is terug van de Raad van State en gaat naar de Tweede Kamer op het moment dat er meer zicht is op de samenhang met het Invoeringsbesluit.

- Transitiewet
De ministerraad heeft eind maart ingestemd met het voorstel van de minister van BZK om de Crisis- en Herstelwet (Chw) te actualiseren. De VNG steunt het wetsvoorstel van de Transitiewet. Het wetsvoorstel maakt het eenvoudiger voor gemeenten om vooruitlopend op de Omgevingswet te experimenteren met de instrumenten van die wet. Het voorstel stimuleert daarmee de transitie naar de Omgevingswet en de veranderopgave voor gemeenten.

De Transitiewet ligt bij de Raad van State en gaat na de zomer naar de Tweede Kamer. De Chw en de Transitiewet bieden gemeenten de mogelijkheid om te oefenen met de Omgevingswet alsof deze al in werking is getreden, met zo min mogelijk juridische belemmeringen.

4. Ontwikkeling van de kerninstrumenten

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie is een strategische visie voor de lange termijn voor de gehele fysieke leefomgeving waar een gemeente, provincie of Rijk verantwoordelijkheid voor draagt. Begin dit jaar zijn de resultaten van de tweede tranche pilots omgevingsvisie gepubliceerd in het [Eindrapport pilots](#)

[omgevingsvisie 2017 – 2018](#). Op dit moment worden voorbereidingen getroffen voor een nieuwe ronde pilots omgevingsvisie.

VNG heeft een [NOVI factsheet](#) (Nationale Omgevingsvisie) gepubliceerd. De factsheet geeft inzicht in de belangrijkste inhoudelijke thema's waar de NOVI op ingaat. En daarnaast biedt het een overzicht van het proces en de planning van de NOVI. De NOVI is voor gemeenten en provincies van groot belang omdat alle overheden, inclusief de waterschappen, samen aan de lat staan voor de grote maatschappelijke opgaven in de fysieke leefomgeving. De verwachting is dat na de zomer een hoofdlijnenbrief naar de Tweede Kamer gaat. Acht Provinciale Omgevingsvisie zijn inmiddels afgerond. Alle overige provincies zijn inmiddels gestart met de voorbereidingen. Gemeenten moeten uiterlijk in 2024 een omgevingsvisie van kracht hebben. Tientallen gemeenten zijn al bezig. VNG heeft een [factsheet omgevingsvisie](#) voor gemeenten gepubliceerd en werkt aan de voorbereiding van een nieuwe ronde pilots.

Omgevingsplan

Het omgevingsplan bevat alle regels over de fysieke leefomgeving die de gemeente stelt binnen haar grondgebied. Om gemeenten te inspireren en te helpen bij de vertaling van regels naar de praktijk worden 'staalkaarten' gemaakt. Staalkaarten bieden gemeenten voorbeelden van gebieds- of themagewijze uitwerkingen van een omgevingsplan. De resultaten uit de eerste tranche vragen om aanscherping in een tweede tranche. En om praktijktoetsing. Voor de zomer komt het eerste materiaal beschikbaar.

Programma

Het instrument programma heeft diverse verschijningsvormen. Een overheidsorgaan kan meerdere programma's vaststellen: onverplichte programma's, verplichte programma's en programma's met een programmatische aanpak. Er is inmiddels een [Verkenning Kerninstrument Programma](#) opgeleverd.

Vergunning

Net als onder de huidige wet is straks voor activiteiten van burgers en bedrijven in de fysieke leefomgeving een omgevingsvergunning vereist. In de Invoeringswet zijn belangrijke wijzingen over de omgevingsvergunning opgenomen, waaronder de 'knip' tussen technische bouwactiviteit en omgevingsplanactiviteit. VNG heeft overleg gevoerd met het ministerie van Binnenlandse Zaken over de concept Invoeringswet. Zodra de Invoeringswet naar de Tweede Kamer gaat, informeert de VNG haar leden hierover.

5. Stimuleren van het 'anders werken'

Om de verbeterdoelen die de Omgevingswet beoogt te kunnen realiseren, is een andere werkwijze bij gemeenten noodzakelijk. Hierin staan ruimte geven, vertrouwen, samenwerken en samenspel centraal.

In de afgelopen periode zijn een aantal tools ontwikkeld, waaronder het Kompas. Het Kompas beschrijft de stappen om te komen tot een samenhangende invoeringsstrategie die aansluit bij de ambities en de maatschappelijke opgaven.

In de komende maanden volgen onder andere een Dialoogmodel Organisatieverandering Omgevingswet, inspiratiesessies voor gemeentesecretarissen en een module 'Sturen op transitie' voor programmamanagers.

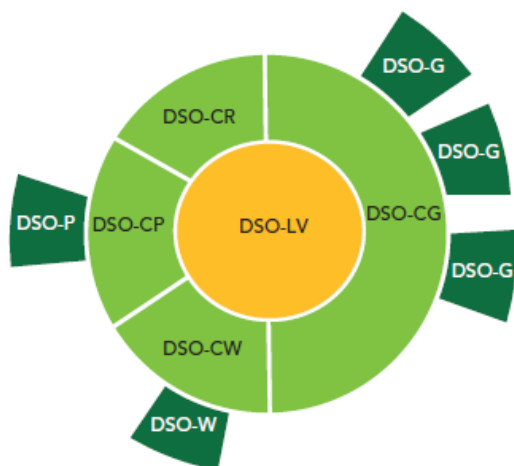
U vindt het overzicht van tools die in de afgelopen periode zijn ontwikkeld en die in de komende periode worden ontwikkeld in bijlage 2.

6. Ontwikkelingen in het Digitaal Stelsel Omgevingswet

Bij de Omgevingswet hoort een goede digitale ondersteuning van overheden, burgers en bedrijven. Hierin voorziet het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Het DSO regelt de informatievoorziening over de fysieke leefomgeving en faciliteert en ondersteunt overheden, burgers en bedrijven door op één plek betrouwbare en actuele informatie over de leefomgeving te ontsluiten. Het DSO vervangt straks de bestaande voorzieningen Omgevingsloket Online (OLO), Activiteitenbesluit Internet Module (AIM) en Ruimtelijke plannen. Het DSO-LV wordt stapsgewijs ontwikkeld, in afstemming en verbinding met de gemeentelijke praktijk.

Opbouw DSO

Op hoofdlijnen omvat het DSO landelijke voorzieningen (DSO-LV), collectief gemeentelijke voorzieningen (GSO-CG) en gemeentelijke voorzieningen (DSO-G) die naadloos op elkaar moeten aansluiten. Zo ook de voorzieningen van de andere aangesloten overheden (Rijk, Provincies en Waterschappen).

Het DSO-LV zal op 1 juli 2019, anderhalf jaar voor inwerkingtreding van de wet, worden opgeleverd. De standaarden, zoals afgesproken in het bestuursakkoord, komen eind 2018 beschikbaar. Zodat leveranciers tijdig de systemen kunnen aanpassen. Gemeenten, waterschappen, provincies, rijkspartijen, omgevingsdiensten, GGD-GHOR en veiligheidsregio's hebben dan anderhalf jaar de tijd om de eigen systemen hierop aan te sluiten. In bijlage 3 leest u meer over de functionaliteiten die onderdeel uitmaken van het DSO-LV en de stand van zaken van het DSO-LV.

Samenhang DSO-LV en DSO-CG

Naast meer aandacht aan de gebruikersinbreng bij de ontwikkeling van DSO-LV, wordt het gezamenlijk ontwikkelen van functionaliteit met de markt in gang gezet en worden bruikbare functionaliteiten van DSO-LV in de praktijk getest. De samenhang en afstemming tussen DSO-CG en DSO-LV wordt in alle opzichten steeds sterker. Dit gebeurt onder andere via het inrichten van integrale teams (verschillende disciplines, bevoegde gezagen) voor het realiseren van de per kwartaal geplande functionaliteit.

Wat kan en moet een gemeente zelf al doen?

Gemeenten moeten ook zelf voorzieningen (laten) aanpassen of (laten) ontwikkelen om het DSO als stelsel te laten werken. VNG en VNG Realisatie ondersteunen gemeenten bij deze opgave, door samen de gemeentelijke architectuur, processen, standaarden, leveranciersmanagement, aanpassingen van ICT-systemen uit te werken en te onderzoeken (DSO-CG). De financiering van deze activiteiten maakt deel uit van het Fonds GGU en het Jaarplan GGU gekoppeld aan de beweging van Samen Organiseren. DSO-CG wordt ontwikkeld op de principes van Common Ground.

In 2018 ligt de nadruk van DSO-CG op (samen) doen en leren via praktijkproeven en opleveren van ondersteunende instrumenten. Dat omvat ook algemene invoeringsondersteuning (handreikingen, modellen, opleidingen, sessies) om gemeenten te helpen bij de lokale veranderopgave informatievoorziening. De ondersteunende producten zijn te vinden op de website van [VNG Realisatie](#)

BIJLAGE 1: BELANGRIJKSTE MONITORRESULTATEN TOT EIND 2017

- Ruim de helft van de gemeenten (57%) geeft aan bezig te zijn met de omgevingsvisie of heeft deze al vastgesteld (10%). Een halfjaar eerder was dit slechts 25%.
- Zo'n 32% van de gemeenten heeft inmiddels de ontwikkeling van een omgevingsplan in voorbereiding of in uitvoering. Dit is een toename ten opzichte van de 25% een halfjaar eerder.
- Ongeveer 39% van de gemeenten zegt bezig te zijn met een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte op basis van de Crisis- en Herstelwet.

Alle monitorresultaten over 2017 zijn terug te vinden op de site van [het Programma Aan de Slag met de Omgevingswet](#).

BIJLAGE 2: TOOLS OM ANDERS WERKEN TE STIMULEREN

Tools die de afgelopen periode zijn ontwikkeld:

- Het [VNG Kompas Invoering Omgevingswet](#) beschrijft de denkstappen en keuzes bij de invoering van de Omgevingswet. Bedoeld om op te reflecteren, ook voor gemeenten die al langer bezig zijn met de Omgevingswet.
- Het [Financiële Dialoogmodel](#) is doorontwikkeld. Het model helpt gemeenten inzichtelijk te maken wat de invoeringskosten zijn. Er is een start gemaakt met de ontwikkeling van een Batenmodel. De VNG gaat daarnaast onderzoek laten uitvoeren naar de structurele kosten en baten van de Omgevingswet.
- Voor (zittende en nieuwe) raadsleden heeft de VNG een uitgebreid pakket aan informatie en hulpmiddelen ontwikkeld om hen te ondersteunen bij de invoering van de Omgevingswet. Het bestaat uit [Raadgevers](#) (beknopte thematische informatiebladen), een basis e-learning module, een aantal presentaties en een workshop 'Invoeringsstrategieën voor de raad'. Alle informatie is [online](#) te vinden.

Tools die in de komende periode worden ontwikkeld:

- In september komt het Dialoogmodel 'Organisatieverandering Omgevingswet'. Deze tool helpt gemeenten om te bepalen wat er nodig is om de organisatie gereed te maken voor het werken met de Omgevingswet. Daarbij wordt de vergunningverlening in 8 weken als voorbeeld genomen; wat moet de gemeente anders organiseren om dat mogelijk te maken?
- Voor gemeentesecretarissen, directeuren en wethouders worden drie inspiratiebijeenkomsten "Sturen op transitie" georganiseerd samen met VNG Academie. Deze vinden plaats in oktober 2018, januari en mei 2019. Inspirerende sprekers belichten verschillende sturingsvraagstukken rondom de bedoeling van de Omgevingswet.
- Er komt een nieuwe module voor programmamanagers met de titel 'Sturen op 1 januari 2021'. Daarin staat de gemeentelijke roadmap centraal waarin thema's als de collectieve gemeentelijke voorziening (DSO-CG) en samenwerkingsafspraken (in huis, in de keten en met initiatiefnemers) aan bod komen.

BIJLAGE 3: ACHTERGRONDINFORMATIE DSO

Over DSO landelijke voorzieningen (DSO-LV)

Voor een aantal voorzieningen is het efficiënt en effectief om ze landelijk te ontwikkelen: het Digitaal Stelsel Landelijke Voorziening (DSO-LV).

Het DSO is een samenhangend stelsel van landelijke en lokale voorzieningen waarvan het DSO-LV de kern vormt die het mogelijk maakt om:

- Omgevingsdocumenten te publiceren
- Digitale aanvragen van vergunningen te doen
- Meldingen te kunnen doen en het meeleveren van daarvoor relevante informatie
- Checken of een vergunning of melding nodig is
- Set van regels over de fysieke leefomgeving tonen op de kaart, te beginnen met rijksregels, omgevingsvisies, omgevingsplannen, en omgevingsverordeningen.

Het DSO-LV bestaat onder andere uit de volgende onderdelen:

- een nieuw omgevingsloket
- het open stelsel, catalogus met overzicht van diensten die via het stelsel worden aangeboden
- Stelselcatalogus met standaardbegrippen voor het fysiek domein
- Toepasbare Regels, met daarin de rijksregels
- Registratie van omgevingsdocumenten (voor inzicht in geldende regels)

Samen Organiseren in de Omgevingswet

Voor een succesvolle uitvoering van de Omgevingswet zijn collectieve digitale voorzieningen en bruikbare functionaliteiten uit de markt nodig. Gemeenten, omgevingsdiensten en veiligheidsregio's verkennen wat noodzakelijk, voordelig en strategisch is om samen te doen. VNG en VNG Realisatie faciliteren hierbij.

Stand van zaken

Er wordt volop gewerkt aan het DSO. Belangrijke resultaten zijn:

- DSO-LV wordt stapsgewijs ontwikkeld. Kwartaal (increment) 6 loopt en levert weer concrete inzichten vanuit praktijkproeven en werkende functionaliteit op.
- De eisen aan [privacy en informatiebeveiliging voor de Omgevingswet](#) zijn in kaart gebracht. Gemeenten kunnen met deze informatie tijdig maatregelen nemen op dit vlak.
- Er is een stevige start gemaakt met praktijkproeven: explorerende praktijkproeven met gemeenten op kernvraagstukken, validerende praktijkproeven op producten van DSO, en meer dan 30 pilots zijn geplaatst op de [Pilotstarter](#) met geleerde lessen waar iedere gemeente van kan profiteren.
- De succesvolle [masterclass Dienstverlening](#) gaat een tweede reeks in met nieuwe gemeenten. Er is een koplopergroep gevormd van gemeenten die snelserviceformules willen invoeren, zodat zij van elkaar en andere gemeenten van hun kunnen leren. Daarnaast is een nieuwe versie van de checklist dienstverlening gepubliceerd.

- Er is een [notitie](#) gepubliceerd over kerninstrumenten en de relatie met informatievoorziening.

Meer informatie:

[Factsheet DSO](#)

[Website VNG Realisatie](#)

[Website Aan de slag met de Omgevingswet](#)